

УТВЪРДИЛ:
Мердин Байрям
Кмет на община Върбица

**ОБЩИНСКА СТРАТЕГИЯ
ЗА ПОДКРЕПА ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ
НА ДЕЦАТА И УЧЕНИЦИТЕ
В ОБЩИНА ВЪРБИЦА
(2017-2019 г.)**

I. ВЪВЕДЕНИЕ

ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ, ЗАЛЕГНАЛИ В ЗАКОНА ЗА ПРЕДУЧИЛИЩНОТО И УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ

Според Закона, образованието като процес на обучение, възпитание и социализация е национален приоритет и се развива в съответствие със следните принципи:

1. единна държавна образователна политика за осигуряване правото на предучилищно и училищно образование;
2. ориентираност към интереса и към мотивацията на детето и на ученика, към възрастовите и социалните промени в живота му, както и към способността му да прилага усвоените компетентности на практика;
3. равен достъп до качествено образование и приобщаване на всяко дете и на всеки ученик;
4. равнопоставеност и недопускане на дискриминация при провеждане на предучилищното и училищното образование;
5. запазване и развитие на българската образователна традиция;
6. хуманизъм и толерантност;
7. съхраняване на културното многообразие и приобщаване чрез българския език;
8. иновативност и ефективност в педагогическите практики и в организацията на образователния процес въз основа на научна обосновааност и прогнозиране на резултатите от иновациите;
9. прозрачност на управлението и предвидимост на развитието на предучилищното и училищното образование;
10. автономия за провеждане на образователни политики, самоуправление и децентрализация;
11. ангажираност на държавата, общините и юридическите лица с нестопанска цел, работодателите, родителите и други заинтересовани страни и диалог между тях по въпросите на образованието.

Законът за предучилищното и училищното образование внася ново качество в нашето образование като регламентира приобщаващото образование като неизменна част от правото на образование

Приобщаващото образование е процес на осъзнаване, приемане и подкрепа на индивидуалността на всяко дете или ученик и на разнообразието от потребности на всички деца и ученици чрез активизиране и включване на ресурси, насочени към премахване на пречките пред ученето и научаването и към създаване на възможности за развитие и участие на децата и учениците във всички аспекти на живота на общността.

Приобщаващото образование се реализира в съответствие със следните принципи:

1. Гарантиране на правото на всяко дете и ученик на достъп до детска градина или училище най-близо до неговото местоживее и на правото му на качествено образование;
2. Гарантиране на достъпа на всяко дете или ученик до подкрепа за личностно развитие в зависимост от неговите индивидуални потребности с оглед възможността за възникване на затруднения в процеса на ученето и приобщаването и на необходимостта от подходяща подкрепа;
3. Прилагане на диференцирани педагогически подходи, ориентирани към интересите и стимулиращи мотивацията на детето и на ученика, съобразени с възрастовите и социалните промени в живота му и адаптирани към способността му да прилага усвоените компетентности на практика;
4. Приемане и зачитане на уникалността на всяко дете и ученик – индивидуалните потребности и възможности, личностните качества, знанията, уменията и интересите, на които образователната институция трябва да отговори по подходящ начин, така че детето или ученикът да развие максимално своя потенциал;
5. Равнопоставеност и недопускане на дискриминация при провеждане на предучилищното и училищното образование, гаранции за които са създадените условия за обучение на всички деца и ученици заедно, независимо от трудностите и различията, които може да възникнат в процеса на ученето и научаването и при участието им в дейността на детската градина или училището;
6. Системен и холистичен подход на организация и сътрудничество на образователните институции в областта на приобщаващото образование на всички равнища – управление и екипност, използване на приобщаващи педагогически практики, създаване на сигурна и подкрепяща среда, участие на родителите, мониторинг на процеса и на качеството на подкрепата за личностно развитие, както и на влиянието им върху обучението и постиженията на децата и учениците;
7. Сътрудничество между всички участници в процеса на приобщаващото образование – детската градина/училището, детето/ученика, семейството и общността;
8. Намаляване на влиянието на социалните неравенства върху ученето и върху участието на децата и учениците в дейността на детската градина или училището;
9. Нетърпимост към дискриминиращите нагласи и поведение и подготовка на децата и учениците за живот в приобщаващо общество;
10. Гъвкавост и динамичност на процеса на приобщаващото образование съобразно потребностите на децата и учениците и в зависимост от спецификата на обществения живот.

Законът за предучилищното и училищното образование въвежда осигуряването на условия за предоставяне на подкрепа за личностно развитие на децата - обща и допълнителна. Подкрепата за личностно развитие се предоставя на всяко дете и ученик, като осигурява подходяща физическа, психологическа и социална среда за развиване на способностите и уменията им и е в съответствие с индивидуалните им образователни потребности.

Основен принцип на ЗПУО е подкрепата за детето и ученика да се осъществява на ниво най-близо до мястото, където живее и учи.

Подкрепата на личностното развитие в системата на предучилищното и училищното образование, осъществявана от образователните институции - детски градини, училища, центрове за подкрепа на личностното развитие, специализираните обслужващи звена.

II. АНАЛИЗ И ОЦЕНКА НА ПОТРЕБНОСТИТЕ ОТ ПОДКРЕПА НА ЛИЧНОСТНОТО РАЗВИТИЕ

Обща картина на образователната система в общината

Демографска картина и тенденции

Демографското състояние на община Върбица следва тенденциите в развитието на демографията като цяло – населението намалява. В селата по-голямата част от жителите са в над трудоспособна възраст, а броят на самотните стари хора сред тях е значителен. Наблюдава се интензивна миграция, насочена предимно към големите икономически центрове на страната и чужбина.

Община Върбица се стреми да създава условия и възможности за усъвършенстване на образователната система и осигуряване на различни видове и степени на образование. До всички средищни училища е осигурен безплатен транспорт за учители, деца и ученици. Отрицателната демографска статистика обаче води до съществуването на паралелки с минимален и под минималния брой ученици.

Брой паралелки, деца, ученици, педагогически и непедагогически персонал по учебни заведения

На територията на община Върбица функционират 5 общински училища – 1 средно, 1 обединено и 3 основни, и 12 детски градини. Материално-техническата база на учебните заведения е значително подобрена, като на част от тях са внедрени мерки за енергийна ефективност, подменена е системата за отопление, ремонтирани са помещенията. В училищата на община Върбица процентът на отпадане на ученици за миналата учебна година е около 1%. Училищата и детските градини са най-активните участници в мероприятия на общината – учениците участват в общински, областни и зонални състезания и олимпиади.

- Предучилищно обучение през учебната 2016/2017 година

№	Детска градина	Брой деца				Численост на персонала	
		2-4 годишни		5-7 годишни		Педагогически	Непедагогически
		Общо	От тях със СОП	Общо	От тях със СОП		
1	ДГ "Славейче" гр.Върбица	141	0	48	0	13	12
2	ДГ "Мир" с.Маломир	16	0	5	0	2	3
3	ДГ "Щастливо детство" с.Нова Бяла река	13	0	4	0	2	2
4	ДГ "Кокиче" с.Бяла река	49	0	11	0	2	5
5	ДГ "Щурче" с.Тушовица	12	0	1	0	2	2
6	ДГ "Слънце" с.Станянци	12	0	1	0	2	2
7	ДГ "Младост" с.Чернооково	40	0	12	0	4	4
8	ДГ "Червената шапчица" с.Менгишево	12	0	3	0	2	2
9	ДГ „Миша” с..Конево	12	0	2	0	2	2
10	ДГ "Детски свят" с.Иваново	15	0	5	0	2	3
11	ДГ "Снежанка" с.Сушина	12	0	2	0	2	2
12	ДГ "Детелина" с.Ловец	12	0	2	0	2	2
Общо за ДГ		346	0	96	0	37	41

- Основно и средно образование през учебната 2016/2017 година

№	Училища	Дневна форма на обучение	Вечерна форма на обучение	Задочна форма на обучение	Комбинирана форма на обучение	Самостоятелна форма на обучение	Индивидуална форма на обучение	Дистанционна форма на обучение	Общо	От тях със СОП	Численост на персонала	
											Педагогически	Непедагогически
1	СУ "Св.Паисий Хилендарски" гр.Върбица	607	0	0	0	18	0	0	625	0	53	13
2	ОУ "Св.св.Кирил и Методий" с.Бяла река	132	0	0	0	0	0	0	132	0	16	5
3	ОУ "Гео Милев" с.Чернооково	66	0	0	0	0	0	0	66	0	11	4

4	ОУ "Васил Левски" с.Иваново	48	0	0	0	0	0	0	48	0	12	3,5
5	ОУ "Христо Ботев" с.Тушовица	51	0	0	0	0	0	0	51	7	6	2

Дейностите по превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение в община Върбица се осъществяват от Местната комисия за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни. По данни на МКБППМН в последните три години намалява броят на малолетните и непълнолетни лица - извършители на противообществени прояви и престъпления; не се наблюдава групово извършване на противообществени прояви; няма тежки противообществени прояви; децата извършват противообществените прояви поради лекомислие, неосъзнаване същността на извършеното и липса на самоконтрол.

- **Данни за деца и ученици със специални образователни потребности с допълнителна подкрепа през учебната 2016/2017 година**

Общ брой на децата и учениците със специални образователни потребности, които се обучават в детски градини по чл. 35 и в училищата по чл. 38 от Закона за предучилищното и училищното образование	3
От общия брой по т. 1 – с ресурсно подпомагане от РЦПППО	1
Децата и ученици интелектуални затруднения	5
Децата и ученици с интелектуални затруднения и езиково-говорни нарушения	10

При необходимост училищата обучението на децата и учениците със специални образователни потребности се подпомага от ресурсен учител, съобразно потребностите им. За всяко дете се изготвят индивидуален учебен план и програма от екипа от специалисти, който работи с детето. В изготвянето на плановите документи взимат участие и родителите на децата със СОП.

Ученическото здравеопазване се осъществява от медицински персонал, назначен в училищата и детските градини. За осъществяване на дейността се използват оборудвани в учебните заведения медицински кабинети. Медицинските специалисти оказват първа долекарска помощ при спешни и неотложни състояния, организират и провеждат профилактични дейности за предотвратяване и ограничаване на рисковите фактори.

Състояние и предизвикателства пред общата подкрепа за личностно развитие

Общата подкрепа отговаря преди всичко на нуждата от превенция и навременно разпознаване на трудности в ученето при децата и учениците и на нуждата от разпознаване на дарбите на децата. В резултат от наблюденията си учителят организира преподаването съобразно потребностите и силните страни на децата и учениците. Успява аргументирано и навреме да посрещне със своето преподаване първите признаци на затруднения в ученето на всяко дете, както и да отдели допълнително внимание на децата, които се развиват в конкретната област на знанието, спорта или изкуствата, така че те да разгърнат своя потенциал.

Общата подкрепа включва и всички допълнителни дейности, които помагат на децата и учениците да се развиват и учат – дейности за мотивация, допълнително обучение, превенция на психичното здраве, превенция на насилието и тормоза, политика за позитивна дисциплина, здравна грижа и др., които се изпълняват от педагогическия и непедагогическия персонал, от медицинските специалисти и др.

Учителите използват активно в своята работа различните видове форми на обща подкрепа за личностно развитие:

- екипна работа между учителите – основно средства за интелектуално, емоционално, социално, морално и физическо развитие на децата;
- допълнителни модули за деца, които не владеят български език – поради наличието на деца билингви основен приоритет в работата на педагозите е осигуряването на допълнително обучение за усвояването на българския книжовен език с цел подпомагане на образователната интеграция;
- консултации по учебни предмети;
- занимания по интереси;
- библиотечно-информационно обслужване – необходимо е осъвременяване на библиотечно - информационното обслужване с цел то да стане привлекателно и желано място от учениците;
- дейности по превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение.
- грижа за здравето – осигурява се въз основа на информация от родителя за здравословното състояние на детето/ученика и за проведени медицински изследвания и консултации;
- поощряване с морални и материални награди – при постигнати добри постижения в обучението, в заниманията по интереси и за участие в конкурси и състезания;

Състояние и предизвикателства пред допълнителната подкрепа за личностно развитие

Описание на наличните форми на допълнителна подкрепа – допълнителната подкрепа за личностно развитие съгласно чл. 187, ал. 1 включва:

1. работа с дете и ученик по конкретен случай;
2. осигуряване на достъпна среда, технически средства, дидактически материали, специалисти;
3. ресурсно подпомагане

Социални услуги в подкрепа на личностното развитие на децата и учениците

„Семейно-консултативният център” Велики Преслав е иновативна междусекторна услуга, която обединява комплекс от интегрирани социални, здравни, образователни услуги, мерки и дейности за превенция и подкрепа на

малки деца и семейства в риск с голям мобилен компонент за обхващане на най-уязвимите общности и групи, живеещи в обособени квартали или в изолирани населени места в общината и областта. СКЦ Велики Преслав работи на територията Велики Преслав и община Върбица има изнесени работни места, с обособени „Приемни стаи“ в гр.Върбица. В тези стаи се правят приемни дни на клиентите на услугата, в които се провеждат различни дейности, изпълнявани от услугата СКЦ - да идентифицират и достигнат до онези рискови групи в уязвимите етнически общности, които на практика са останали извън обсега на социалните услуги, образованието, здравните грижи, подкрепата за достъп до заетост и други интервенции и хоризонтални мерки за социално включване.

Услугата „Приемна грижа“ в община Върбица - има утвърдени 2 професионални приемни семейства с настанени 2 деца.

Дейности на читалища в подкрепа на личностното развитие на децата и учениците

На територията на Община Върбица функционират 10 читалища, които предоставят възможност на децата и учениците да развиват своите интереси в областта на танците, музиката и др. Традиционно се отбелязват селищни, национални и религиозни празници. В малките населени места в общината, където няма училища, читалищата се превръщат в единствените източници за информация. В Народно читалище „Пробуда 1871“ гр.Върбица, НЧ „Христо Ботев 1923“ с.Бяла река и други са доставените през 2010 година нови компютри, по Програма „Глобални библиотеки - България“, финансирана от фондация „Мелинда и Бил Гейтс“, децата и учениците имат възможност да ползват Интернет ресурси, пряко свързани с образователните и информационните им потребности.

Работа по проекти като част от общата и допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.

Детските градини и училищата на територията на община Върбица реализират възможностите за участие в национални и европейски проекти и програми, повечето от които са с цел намаляване на неравенството и социалното изключване на уязвимите групи в общината.

Във всички училища на територията на общината учениците са включени в групи за извънкласни дейности по проект BG05M2OP001-2.004-0004 „Развитие на способностите на учениците и повишаване на мотивацията им за учене чрез дейности, развиващи специфични знания, умения и компетентности Твоят час – фаза 1“, финансиран от ОП НОИР, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейските структурни и инвестиционни фондове.

„Училищен плод“ – основната цел, която е заложена в прилагането на схема „Училищен плод“, е грижата за здравето на децата, а именно да се увеличи делът на плодовете и зеленчуците в храненето на децата, особено във възрастта, когато се оформят хранителните им навици.

„Училищно мляко“ – схемата се прилага с цел да се насърчат здравословни хранителни навици още в най-ранна възраст.

III. SWOT анализ.

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ
<ul style="list-style-type: none"> • наличие на гъвкава организация на формите и график на занимания, съобразно свободното време и интереси на участниците; • разкриване и развиване талантите и възможностите на учениците и доброто им представяне в конкурси, състезания и олимпиади; • включване на учителите в различни форми на квалификация; • засилени мерки за контрол на отсъствията и успеха на учениците; • повишаване на квалификациите и професионалната компетентност на педагогическите специалисти; • реализиране на проекти, финансирани със средства по различните оперативни програми, за да се осигури допълнителен финансов ресурс и дългосрочно положително въздействие върху местната общност; • ресурсно подпомагане на учениците със СОП и успешното им социализиране 	<ul style="list-style-type: none"> • ниска мотивация от страна на учениците за учене и развитие, които още не осъзнават образованието като ценност; • ниска заинтересованост на родителите; • все още не се отчитат в достатъчна степен индивидуалните особености на всяко дете и насочването към конкретен специалист за неговата интеграция и специална подготовка; • недостатъчен брой обучени учители за работа с деца със СОП;
ВЪЗМОЖНОСТИ	ЗАПЛАХИ
<ul style="list-style-type: none"> • осигуряване на качествена образователна структура – институции на предучилищното обучение, общото, профилираното и професионалното образование; • създаване на привлекателна учебна среда, която се изразява в оборудвани компютърни кабинети с интернет достъп, учебни кабинети по отделните учебни дисциплини, физкултурни салони, осъвременени библиотеки, ученически столове; • осигуряване на разнообразие от съвременни учебно-технически средства за реализиране на образователно-възпитателния процес; 	<ul style="list-style-type: none"> • предпочитания за мигриране в по-големи икономически центрове в страната и в чужбина; • намаляване на броя на учениците; • извършване на оптимизация в системата на предучилищното и училищното образование; • недостатъчни средства за осъвременяване на всички институции в системата на предучилищното и училищното образование;

- предоставяне на допълнителна подкрепа за личностно развитие на деца със СОП, с изявени дарби, в риск от социално изключване, отговаряща на новите предизвикателства

Обобщение и изводи от анализа. След изложената информация за състоянието на предучилищното и училищно образование на територията на община Върбица и взаимодействието между ключовите фактори в процеса на предоставяне на подкрепа за личностно развитие, се идентифицираха следните нужди и изводи:

- в предвид влошената демографска картина и наличието на паралелки с минимален и под минималния брой ученици, както и сляти паралелки, е необходимо е да се повишава средния брой ученици в паралелка на ниво община с цел подобряване на образователния процес;
- да продължи осъществяването на целодневна организация на учебния процес като инструмент за превенция на отпадане от училище, за осигуряване на специализирана помощ при подготовката, за развитие на таланти и удовлетворяване на потребности и интереси;
- с цел да се отговори на изискванията за създаване на приобщаващо и подкрепящо образование за личностно развитие на децата и учениците, да се осигурят условия, както и екипи от висококвалифицирани специалисти: педагози, психолози, ресурсни учители, логопеди, които ще направят оценка и ще осъществят допълнителна подкрепа на деца и ученици, имащи необходимост от приобщаване и социализация;
- създаване на подходяща подкрепяща среда за деца със СОП – достъпна архитектурна, обща и специализирана среда, технически средства, специализирано оборудване, дидактически материали, методики и специалисти;
- да се приложат различните форми на обучение, заложи в новия ЗПУО, с цел да се отговори на потребностите и да се даде достъп до образование, както и да се предотврати преждевременно отпадане и ранно напускане на училище;
- повишаване на квалификациите и професионалната компетентност на педагогическите специалисти;
- необходимо е подпомагане на трудовата и професионалната реализация на завършващите средно образование;
- кариерно ориентиране на учениците- дейности за информиране, диагностика, консултиране, посредничество и проследяване с оглед подпомагане на учениците в техния самостоятелен и осъзнат избор на образование и/или професия и осъществяване на връзка между училището и пазара на труда (чл. 180, ЗПУО);
- създаване на условия за сътрудничество между всички участници в образователния процес – учебни заведения, органи на местното самоуправление, Регионалното управление на образованието, семействата и общността;
- обновяване и модернизиране на образователната инфраструктура;
- стимулиране на развитието на образователния процес с цел подобряване на знанията, уменията и възможностите на децата и учениците;
- включване на учениците в групи за допълнителна подготовка;
- разширяване на извънкласните занимания съгласно интересите на учениците и внедряване на добри европейски практики в тази сфера;
- да се разработят съвременни програми за избираеми и факултативни форми за придобиване на компетентности в съответствие с потребностите и интересите на учениците;
- да се обогати книжното богатство на библиотеките, за да станат любимо място за отдих и творчество;
- необходимост от психолог в ежедневната работа с децата
- разработване и актуализиране на законови и подзаконови нормативни документи;

III. СТРАТЕГИЧЕСКИ И ОПЕРАТИВНИ ЦЕЛИ

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ:

Осигуряване на обща и допълнителна подкрепа за личностното развитие на всяко дете и ученик в община Върбица, съобразно неговите потребности. Изграждане и развитие на системата за предоставяне на обща и допълнителна подкрепа на децата и учениците от община Върбица. Утвърждаване на приобщаващото образование като част от процеса на модернизация на българската образователна система.

ОПЕРАТИВНИ ЦЕЛИ:

1. Осигуряване на подходяща физическа, психологическа и социална среда за учене и развитие на способностите и уменията на децата и учениците в съответствие с индивидуалните образователни потребности.
2. Повишаване капацитета на човешките ресурси за осигуряване потребностите на всички деца и ученици.
3. Организационно развитие на институциите в системата на предучилищното и училищно образование за ефективно интегриране на целите, принципите, подходите и процедурите на новата нормативна уредба за приобщаващо образование.
4. Подобряване на материалните условия и достъпност на средата за обучение на деца и ученици със специални образователни потребности в институциите в системата на предучилищното и училищно образование.
5. Подобряване на взаимодействието между участниците в образователния процес (деца и ученици, педагогически специалисти и родители) и между институциите за осигуряване на най-добрия интерес на детето и ученика.
6. Подобряване на сътрудничеството с НПО и гражданското общество за осигуряване на обществената информираност и съпричастност към целите на приобщаващото образование

МЕРКИ ЗА ПОСТИГАНЕ НА СТРАТЕГИЧЕСКАТА И ОПЕРАТИВНИТЕ ЦЕЛИ

ОПЕРАТИВНА ЦЕЛ 1.

Осигуряване на подходяща физическа, психологическа и социална среда за учене и развитие на способностите и уменията на децата и учениците в съответствие с индивидуалните образователни потребности.

Мярка 1.1. Оценяване на индивидуалните потребности на децата и учениците и определяне на необходимостта от обща или допълнителна подкрепа чрез:

1.1.1. Изграждане на добре функционираща система за предучилищно и училищно образование за обезпечаване на общата и допълнителната подкрепа за личностно развитие, която се осигурява там, където са детето и ученикът – в детските градини и в училищата.

1.1.2. Определяне на координиращ екип в детските градини и в училищата в началото на всяка учебна година.

1.1.3. Осигуряване на обща подкрепа за личностно развитие в детската градина и училището чрез екипна работа на учителите и другите педагогически специалисти, включваща и превенцията на обучителните затруднения.

1.1.4. Ранно оценяване от педагогическите специалисти в детската градина на потребностите от подкрепа за личностно развитие на децата от 3 години до 3 години и 6 месеца: ранно оценяване (скрининг) на развитието на детето и на риска от обучителни трудности, определяне на необходимостта от допълнителни модули по български език за децата, които не владеят български език и идентифициране на нуждата от оценка на потребностите за допълнителна подкрепа.

1.1.5. Извършване на оценка на риска от обучителни затруднения на децата на 5 и 6 годишна възраст в рамките на установяването на готовността на детето за училище, като се отчита физическото, познавателното, езиковото, социалното и емоционалното му развитие и ранно оценяване чрез скрининг за определяне на риск от възникване на обучителни затруднения на децата от предучилищна възраст.

1.1.6. Прецизиране на степента и вида на увреждане на конкретно дете, определяне на достатъчния брой часове за ресурсно подпомагане и на необходимата работа с други специалисти като психолог, логопед, рехабилитатор и др.

Мярка 1.2. Осигуряване на обща подкрепа на децата и учениците с обучителни трудности в образователните институции.

1.2.1. Организиране на консултации и допълнително обучение на учениците по съответните учебни предмети, идентифицирани като затрудняващи ученика.

1.2.2. Осигуряване на допълнително обучение по български език за деца и ученици, за които българският език не е майчин.

1.2.3. Осигуряване на логопедична подкрепа като превенция на последващи обучителни затруднения.

1.2.4. Оказване на педагогическа и психологическа подкрепа за преодоляване на трудности в обучението, процеса на учене и комуникацията в учебна среда, включително осъществяване на взаимодействие с родителите.

1.2.5. Прецизиране на степента и вида на увреждане на конкретно дете, определяне на достатъчен брой часове за ресурсно подпомагане и за работа с други специалисти като психолог, логопед, рехабилитатор и др.

1.2.6. Използване на различни методи и подходи (интерактивни, групови, индивидуални, практически) в учебния процес, с цел придобиване на знания и умения за учене, социални умения и поведение.

1.2.7. Осигуряване на допълнителен и различен ресурс за децата, които не могат да отговорят на изискванията на учебната програма – начин за достойно преживяване в социума, за учене, научаване и участие в естествената им социална среда, съобразно техните оптимални възможности.

1.2.8. Организиране на дейности за обща подкрепа за личностно развитие в центровете за подкрепа за личностно развитие – ученически и средношколски обществения – настаняване на ученици, осигуряване на условия за организиране и провеждане на самоподготовка, провеждане на консултации по учебни предмети и индивидуална работа, организиране и провеждане на занимания по интереси, работа с родители.

1.2.9. Обновяване на библиотечния фонд в училищата и детските градини.

1.2.10. Модернизиране на компютърните кабинети в училищата.

1.2.11. Обновяване на учебно-техническото оборудване в детските градини и училищата.

1.2.12. Осигуряване на достъп на децата и учениците до медицинско обслужване и програми за здравно образование и здравословен начин на живот.

1.2.13. Организиране занимания по интереси в детските градини и училищата чрез различни организационни педагогически форми – клуб, състав, ансамбъл, секция, отбор, хор, школа, извън дейностите, планирани в ПИГ в училищата.

1.2.14. Включване на децата и учениците в организирани обучителни, творчески, възпитателни, културни, спортни дейности през ваканциите.

Мярка 1.3. Осигуряване на допълнителна подкрепа на децата и учениците в образователните институции.

1.3.1. Създаване на екип за подкрепа за личностно развитие в детската градина или в училището за допълнителната подкрепа, въз основа на извършената оценка на индивидуалните потребности.

1.3.2. Взаимодействие между екипите за подкрепа за личностно развитие (ЕПЛР) в детските градини и училищата с регионалния екип за подкрепа за личностно развитие (РЕПЛР) в РЦПППО, във връзка с одобряването или не на оценките на ЕПЛР или извършване на оценка в образователни институции, които нямат експертен капацитет за създаването на пълни екипи.

1.3.3. Разработване на индивидуален учебен план и индивидуални учебни програми за допълнителна подкрепа за осигуряване на условия за децата и учениците със специални образователни потребности.

1.3.4. Прилагане и използване на разнообразни методи, техники и стратегии за преподаване, обучение, възпитание, учене и мотивиране на децата и учениците със СОП.

1.3.5. Прилагане на ефективни подходи и педагогически и психологически техники за работа с деца и ученици с разстройства на речта, дефицит на внимание, нарушена концентрация на вниманието и хиперактивност, с аутизъм.

1.3.6. Поведенчески интервенции за деца с хиперактивно поведение и системи за поведенческо управление.

1.3.7. Прилагане на арт-терапия и арт-педагогика за деца и ученици със СОП.

1.3.8. Осигуряване на необходимите рехабилитации на децата и учениците със СОП– психо-социална, на слуха и говора, зрителна, на комуникативните нарушения, кинезитерапия.

1.3.9. Осигуряване на възможности за продължаване на обучението на учениците със СОП след VII клас, в т. ч. и професионална подготовка.

Мярка 1.4. Планиране и реализиране на дейности за превенция на тормоза и насилието, както и дейности за мотивация, реакция и преодоляване на проблемно поведение и нарушения на дисциплината от деца и ученици в образователните институции.

1.4.1. Изготвяне съвместно с учениците на правила за поведението им в паралелката или групата.

1.4.2. Разглеждане на теми от глобалното, гражданското, здравното и интеркултурното образование в часа на класа, в заниманията по интереси и във факултативните часове.

1.4.3. Планиране и реализиране от образователните институции на ефективни дейности за партньорство с родителите.

1.4.4. Планиране и реализиране на дейности за развитие на компетентностите на всички членове на институционалната общност и запознаване с различните форми на насилие и с техники за преодоляването им.

1.4.5. Планиране и реализиране от образователните институции на дейности по превенция и интервенция въз основа на Механизма за противодействие на училищния тормоз между децата и учениците в училище.

1.4.6. Провеждане на превантивни кампании срещу агресията и тормоза в образователните институции.

1.4.7. Използване на общинските спортни бази за организиране на спортни дейности на ниво населено място и община, утвърждаване на принципите на честната игра и ненасилие.

1.4.8. Запознаване с и прилагане на нови подходи за справяне с гневните изблици и напрежението, решаване на възникналите проблеми и конфликтните ситуации без провокиране на ново напрежение, проучване и установяване какво се крие зад проблемното поведение на децата и учениците.

1.4.9. Формиране у децата и учениците на умения за общуване чрез използване на игрови методи и техники.

1.4.10. Формиране на ключови компетентности у децата и учениците за личностно развитие чрез обучение по емоционална и социална компетентност, умения за ефективно управление на емоциите, за саморефлексия и разбиране на другия, развитие на характера и позитивността.

1.4.11. Прилагане в образователните институции на ефективни форми и методи за комуникация между училището и семейството.

1.4.12. Използване на методите на арт-терапията за деца и ученици с проблемно поведение и техните родители.

1.4.13. Въвеждане в образователните институции на практиката за използване на посредник при решаване на конфликти в училище като начин за въздействие върху вътрешната мотивация на децата и учениците.

1.4.14. Информираност на родителите относно изискванията на Наредбата за приобщаващото образование за отсъствията на учениците от учебни занятия и ролята на родителите в процедурите по налагане на санкции, както и за правата и задълженията им при работа на екипа за подпомагане на детето и ученика.

1.4.15. Подобряване на институционалния капацитет за проверки по жалби и сигнали, свързани с агресия и посегателство на и между деца и ученици.

1.4.16. Използване на възможностите на програмите по гражданско, здравно, екологично и интеркултурно образование образователните институции да определят и утвърждават спазването на споделени правила, процедури, традиции и колективни ценности.

1.4.17. Реализиране на форми на посредничество, решаване на конфликти, превенция на агресията, въвеждане на практиката на ученици-наставници за превенция на конфликти, отпадане от училище и др., организиране на обучения на връстници от връстници съгласно чл. 17, ал. 1, т. 6, 9 и 10 от Наредба № 13 за гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование.

Мярка 1.5. Осигуряване на допълнителна подкрепа на децата и учениците с хронични заболявания в образователните институции.

1.5.1. Проучване и оценка на индивидуалните потребности и способности на децата и учениците с хронични заболявания.

1.5.2. Осигуряване при необходимост на съответните грижи за социализация и равен достъп до качествено образование на децата и учениците с хронични заболявания.

1.5.3. Назначаване и осигуряване при необходимост на специализиран персонал за предоставяне на качествена допълнителна подкрепа за децата и учениците с хронични заболявания.

1.5.4. Осигуряване при необходимост на обучение на персонала в образователните институции, в които се обучават и възпитават деца и ученици с хронични заболявания, нуждаещи се от допълнителна подкрепа.

Мярка 1.6. Осигуряване на допълнителна подкрепа на децата и учениците в риск и от уязвими общности.

1.6.1. Гарантиране на равни шансове на всички деца от уязвими общности за ранно детско развитие.

1.6.2. Осигуряване на подкрепа за ранното детско развитие в семейна и общностна среда.

1.6.3. Стимулиране посещаемостта в детски градини.

1.6.4. Осигуряване на достатъчна ранна подготовка за училище.

1.6.5. Обхващане и превенция на отпадането от училище на деца и ученици от уязвими общности.

1.6.6. Прилагане на разнообразни форми и програми за работа с деца с трудности и дефицити в обучението и отпаднали от училище с цел тяхната реинтеграция.

1.6.7. Стимулиране на младежи и родители от уязвими етнически малцинства за средно и висше образование.

1.6.8. Повишаване обхвата на допълнителната подкрепа за децата и учениците в риск чрез:

1.6.8.1. Осигуряване на необходимите специалисти за предоставяне на качествена допълнителна подкрепа на деца и ученици в риск в детските градини и училищата от община Върбица.

1.6.8.2. Осигуряване на обучения на екипите за подкрепа за личностно развитие, предоставящи допълнителна подкрепа за деца и ученици в риск.

1.6.8.3. Подобряване на партньорството между институциите от системата на предучилищното и училищното образование и доставчиците на социални услуги в общността за предоставяне на качествена допълнителна подкрепа за деца в риск.

Мярка 1.7. Осигуряване на възможности за разнообразна личностна изява на всички деца и ученици като средство за мотивиране и позитивна самооценка, в т.ч. и ученици със СОП.

1.7.1. Организиране на училищно ниво и общинско ниво на спортни празници и състезания.

1.7.2. Организиране на училищно и общинско ниво на тържества с участието на деца и ученици.

1.7.3. Участие на деца и ученици в изяви на читалищата по населени места.

1.7.4. Дейности с активното участие на ученици-доброволци.

1.7.5. Организиране на публични изяви на групите за извънкласни дейности по проекта BG05M2OP001-2.004-0004 – Твоят час-фаза 1.

1.7.6. Отбелязване на Международния ден на хората с увреждания чрез различни изяви.

1.7.7. Участие на ученици в конкурси, организирани на територията на община Върбица.

Мярка 1.8. Дейности на образователните институции и общината за подкрепа на дарбите и талантите на децата и учениците. Прилагане на системи за награждаване и поощрения на училищно и общинско ниво.

1.8.1. Изграждане на Център за подкрепа на личностното развитие в територията на община Върбица.

1.8.2. Насърчаване на творческите заложби и потребности на деца с изявени дарби и подкрепа на талантливите деца чрез Програма на мерките за закрила на деца с изявени дарби.

1.8.3. Прилагане на система за поощрения и награди от образователните институции за изявени ученици на училищно, общински, областно и национално ниво.

1.8.4. Осигуряване на допълнителна подкрепа за личностно развитие на деца и ученици с изявени дарби:

1.8.4.1. Осигуряване на възможности за работа с дете или ученик с изявени дарби по конкретен случай и за допълнителна индивидуална работа за развитие и надграждане на изявените дарби.

1.8.4.2. Осигуряване на възможности за ползване на подходяща физическа среда, обзавеждане, оборудване, материали и консумативи.

1.8.4.3. Осигуряване на квалифицирани специалисти за допълнителна подкрепа в съответната област – науки, технологии, изкуства, спорт.

1.8.4.4. Осигуряване на възможности за участие в различни национални и международни изяви – състезания, конкурси, олимпиади, фестивали, концерти, спектакли, изложби и други.

1.8.4.5. Осигуряване на възможности за включване в програми и проекти - дейности по Национална програма „Ученически олимпиади и състезания“, модул „Осигуряване на обучение на талантливи ученици за участие в ученическите олимпиади“.

1.8.4.6. Дейности по подготовка и провеждане на училищни, общински и областни и национални кръгове на олимпиади и състезания.

1.8.4.7. Осигуряване на възможности за индивидуална подготовка.

1.8.4.8. Осигуряване на обучения на учители и други педагогически специалисти, предоставящи допълнителна подкрепа на деца и ученици с изявени дарби.

1.8.5. Учредяване на морални и материални награди за децата и учениците на училищно и общинско ниво при:

- постигнати изключителни успехи в учебната дейност и за върхови постижения и класиране на призови места при реализирането на изследователски проекти в конкретни предметни области, на творчески проекти или на проекти, свързани с иновации в образованието;

- класиране на призови места и получаване на отличия за значими постижения в национални и международни състезания, олимпиади, конкурси, фестивали и други форуми за изява на способностите в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта;

- прояви на гражданска доблест и участие в доброволчески или благотворителни инициативи или при участие в дейности и значими прояви за приобщаване на децата и учениците към непреходните национално значими идеали и ценности, както и за утвърждаване на европейските ценности и сближаването на европейските народи.

Мярка 1.9. Осъществяване на дейности за кариерно ориентиране по отношение консултиране на учениците за професионално ориентиране и реализация.

1.9.1. Кариерно консултиране на ученици, на които предстои преминаване в следваща образователна степен или към пазара на труда.

1.9.2. Организиране и провеждане на информационна кампания сред учениците от VII клас относно план-приема след завършено основно образование.

1.9.3. Провеждане на информационна кампания сред родителите на организирани съвместно с РУО – Шумен и училищата родителски срещи.

1.9.4. Организиране и провеждане на съвместни срещи с бизнеса и представители на висши учебни заведения.

Мярка 1.10. Намаляване на дела на преждевременно напусналите образователната система и реинтеграция.

1.10.1. Прилагане на нормативната уредба за оценяване на индивидуалните потребности от допълнителна подкрепа на деца в риск, като се извършва оценка на рисковите фактори за развитието и защитните фактори в ситуацията на детето или ученика и неговата среда, и се създава план за краткосрочна допълнителна подкрепа. Водене на Регистър на децата и учениците в риск.

1.10.2. Подобряване на обмена на данни и координацията и сътрудничеството между институциите по конкретни случаи на напускане на образователната система, и по обхвата на учениците, подлежащи на задължително обучение.

1.10.3. Разширяване на обхвата и ефективността на целодневната организация на учебния ден.

1.10.4. Осигуряване на допълнителна подкрепа на деца в риск чрез оценка на рисковите фактори, планиране и реализиране на мерки за предотвратяване на отпадането.

1.10.5. Взаимодействие между детската градина и училището чрез общи инициативи за по-плавен преход от детската градина към училището.

1.10.6. Мерки за подкрепа на детето и ученика в прехода към училище и между образователните етапи и степени.

1.10.7. Използване на възможностите на медиатори за разяснителни кампании против ранните бракове в ромските общности.

1.10.8. Реинтегриране на ученици в образователната система в други форми на обучение, съгласно ЗПУО.

1.10.9. Инициативи на ниво училище и община с участието на ученици в благотворителни и доброволчески дейности.

Мярка 1.11. Познаване от страна на общината и образователните институции и използване на възможностите на Наредба № 13 за гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование.

1.11.1. Разширяване на възможностите за включване на децата и младите хора във форми за съвременно здравно образование с цел изграждане на знания, умения и нагласи, необходими през целия живот.

1.11.2. Разширяване на въвеждането на гражданско, здравно, екологично и интеркултурно образование във всички части на учебния план и начини и форми посочени в глава трета на Наредба № 13 за гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование, вкл. и в предучилищното образование.

1.11.3. Определяне на политики и програми на училищата и детските градини по гражданско, здравно, екологично и интеркултурно образование съгласно чл. 15 от Наредба 13 Наредба № 13 за гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование в съответствие с целите и ценностите на приобщаващото образование като:

- гарантиране на правото на всяко дете и ученик на достъп до детска градина или училище, най-близо до неговото местоживееене, и на правото му на качествено образование;

- прилагане на диференцирани педагогически подходи в съответствие с интересите и стимулиращи мотивацията на детето и на ученика, съобразени с възрастовите и социалните промени в живота му и адаптирани към способността му да прилага усвоените компетентности на практика;

- равнопоставеност и недопускане на дискриминация при провеждане на предучилищното и училищното образование, гаранции за които са създадените условия за обучение на всички деца и ученици заедно, независимо от трудностите и различията, които може да възникнат при ученето и научаването и при участието им в дейността на детската градина или училището;

- намаляване на влиянието на социалните неравенства върху ученето и върху участието на децата и учениците в дейността на детската градина или училището.

ОПЕРАТИВНА ЦЕЛ 2.

Повишаване капацитета на човешките ресурси за осигуряване потребностите на всички деца и ученици

Мярка 2.1. Осигуряване на специалисти в училищата и детските градини за предоставяне на обща и допълнителна подкрепа на децата и учениците.

2.1.1. Обезпеченост с правоспособни, мотивирани и квалифицирани учители и специалисти – педагогически съветници, логопеди, психолози и ресурсни учители в детските градини и училищата.

2.1.2. Разширяване на психологическото обслужване на потребностите на децата и учениците и на обхвата на училища и детски градини, в които с децата и учениците работят педагогически съветници и психолози.

2.1.3. Предоставяне на методическа подкрепа на учителите - членове на екипите за подкрепа на личностно развитие в детските градини и училищата от специалистите на Регионален център за подкрепа на приобщаващото образование-Шумен.

2.1.4. Взаимодействие между институциите за съвместно ангажиране на необходимите специалисти.

2.1.5. Осигуряване на ресурсни учители за краткосрочна и дългосрочна допълнителна подкрепа на децата и учениците със специални образователни потребности по начините, определени от нормативната уредба – назначени в училището и в детската градина, от ЦПЛР на общината или от РЦПППО.

2.1.6. Въвеждане на практиката за назначаване на помощник на учителя при повече от 3 деца или ученици със СОП в групата/паралелката;

2.1.7. Използване на професионалните компетенции на специалистите, работещи в социалните услуги делегирани от държавата дейности (ЦОП, ЦСРИ) в подкрепа на децата със СОП и с рисково поведение.

Мярка 2.2. Повишаване квалификацията на педагогическите специалисти за придобиване и усъвършенстване на компетентностите за идентифициране на потребностите от обща и допълнителна подкрепа.

2.2.1. Предоставяне на информация за възможности за квалификация на педагогическите специалисти, свързани с приобщаващото образование;

2.2.2. Обучение за използване на утвърдени от Министерството на образованието и науката методики за оценяване (Методика за оценка на образователните потребности на децата и учениците, Методика за функционална оценка и работа с деца с умствена изостаналост и аутистичен спектър на развитие, Методика за оценка на индивидуалните потребности на деца и ученици с множество увреждания), методики за вербално и невербално оценяване - ПЕКС (PECS) система, МАКАТОН, комуникация „ръка в ръка“, Метода „Тадома“, Метода „С-МАР“, както и други методики, стандартизирани инструменти - Тест „Бине-Терман“, Тест на Уекслър.

2.2.3. Провеждане на обучения на училищно, общинско и на областно ниво /от РУО/ за учители, педагогически съветници и други специалисти, които работят с деца и ученици със СОП.

2.2.4. Осигуряване на методическа подкрепа и обучение на педагогическите специалисти от детските градини за ранно разпознаване на риска от обучителни затруднения.

2.2.5. Обмен на добри практики и споделяне на опит на ниво училище, община, област.

2.2.6. Осигуряване на обучителни възможности за членовете на ЕПЛР в училищата и детските градини да прилагат нормативно предписаните методики на оценяване и дейности по оценка на индивидуалните потребности на детето и ученика.

2.2.7. Участие в регионални и национални обучения на педагогически специалисти, извън ЕПЛР, за разпознаване на потребността от обща или допълнителна подкрепа и за ефективна екипна работа за предоставянето на личностна подкрепа.

2.2.8. Обучение на класни ръководители за ефективно изпълнение на специфичните допълнителни професионални задължения.

Мярка 2.3. Осигуряване на методическа подкрепа на екипите за подкрепа за личностно развитие в училищата и детските градини, както и на координиращите екипи в училищата и детските градини.

2.3.1. Предоставяне на рамка за оценка на индивидуалните потребности от обща подкрепа за личностно развитие на дете/ученик.

2.3.2. Предоставяне на рамка за оценка на индивидуалните потребности от допълнителна подкрепа за личностно развитие на дете/ученик.

2.3.3. Подкрепа на учителите за диференцирането на подходи за обучение, които дават различни възможности за групиране на потребностите на учениците и насочване на общата и допълнителната подкрепа в най-голямо съответствие с тях.

2.3.4. Обучение на педагогическите специалисти в детските градини за извършване на ранно оценяване (скрининг) на развитието на детето и на риска от обучителни затруднения.

2.3.5. Наблюдение и методическа подкрепа от страна на РЦПППО на ранното оценяване..

Мярка 2.4. Сътрудничество между педагогическите специалисти и обмен на добри практики.

2.4.1. Организиране на форуми за споделяне на опит и добри практики от педагогическите специалисти – на училищно, общинско и областно ниво.

2.4.2. Провеждане на кръгла маса с преподавателите по БЕЛ на тема „Обучението по български език в контекста на езиковата ситуация в област Шумен“.

2.4.3. Провеждане на дискуссионен форум на тема „Добри практики за осигуряване на допълнителната подкрепа за личностно развитие на децата и учениците“.

2.4.4. Организиране представянето на опита на неправителствени организации в прилагането на терапевтични методи и подходи към деца със СОП.

ОПЕРАТИВНА ЦЕЛ 3.

Организационно развитие на институциите в системата на предучилищното и училищно образование за ефективно интегриране на целите, принципите, подходите и процедурите на новата нормативна уредба за приобщаващо образование.

Мярка 3.1. Развитие на капацитета на училищата и детските градини за успешно прилагане на новата нормативна уредба.

3.1.1. В изпълнение на Наредба за приобщаващото образование детските градини и училищата включват в годишните си планове дейности, срокове и отговорници за предоставяне на подкрепа за личностно развитие и изготвят обобщен доклад за състоянието на процеса на приобщаващото образование

3.1.2. В изпълнение на Наредба за приобщаващото образование директорите на детските градини и училищата определят координиращ екип в институцията в началото на всяка учебна година. Ролята на координиращият екип е да организира и координира процеса на осигуряване на общата и допълнителната подкрепа за личностно развитие на децата и дейността на екипите за подкрепа за личностно развитие.

3.1.3. Прилагане на изискванията на Наредба № 6 за усвояването на българския книжовен език

Мярка 3.2. Възлагане от страна на общината на дейностите за подкрепа за личностно развитие на деца и ученици на ЦПЛР в друга община или на доставчици на социални услуги

3.5.1. Проучване на необходимостта от възлагане на дейности по допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците на ЦПЛР в друга община.

3.5.2. Проучване на необходимостта от възлагане на дейности по допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците на лицензирани доставчици на социални услуги.

3.5.3. Използване кадровия ресурс на доставчиците на социални услуги за обезпечаване на допълнителната подкрепа за личностно развитие.

3.5.4. Психосоциална рехабилитация на деца и ученици в ЦОП.

ОПЕРАТИВНА ЦЕЛ 4.

Подобряване на материалните условия и достъпност на средата за обучение на деца и ученици със специални образователни потребности в институциите в системата на предучилищното и училищно образование

Мярка 4.1. Подобряване на достъпността на архитектурната среда в образователните институции като част от осигуряването на подкрепяща среда.

1.1. Изграждане на съоръжения за достъпност на входовете на училищата и детските градини – рамки, асансьори и др.

1.2. Изграждане и адаптиране на детски площадки и съоръжения за игра в училищата и детските градини за деца с увреждания.

1.3. Изграждане на адаптирани санитарни възли в детските градини, училищата и обслужващите звена за децата със специални образователни потребности

Мярка 4.2. Подобряване на достъпната физическа среда в образователните институции като начин за предоставяне на равен достъп до образование на децата и учениците, чрез изпълнение на нормативно определените елементи на физическата достъпност.

Мярка 4.3. Подобряване на специализираната подкрепяща среда в образователните институции.

4.3.1. Създаване и оборудване на кабинет за ресурсно подпомагане във всяко училище и детска градина, в които има деца със СОП и периодично обновяване на ресурсните кабинети с дидактични материали.

4.3.2. Обзавеждане на помещенията така, че да дават възможност да се устроят учебни места за ученици в инвалидни колички, както и учебни места за ученици с увреден слух, с достатъчна осветеност, която да позволява детето или ученикът свободно да отчита по устните на учителя.

4.3.3. Оборудване при необходимост на учебни места за ученици с увреден слух с подходяща апаратура – FM системи и други, съвместими с личните слухови апарати или с кохлеарните импланти на децата или учениците.

4.3.4. Осигуряване при необходимост на специализирана техника за ученици с нарушено зрение – брайлови машини, брайлови дисплеи, компютри със синтетична синтезаторна реч и други.

4.3.5. Осигуряване при необходимост на устройства за проследяване на погледа и специализиран софтуер за използването им, суичове, софтуер за управление на компютър с глас, алтернативни клавиатури и мишки за ученици с комплексни физически увреждания и затворена телевизия.

4.3.6. Осигуряване на подходящи помещения за кабинети за рехабилитация на слуха и говора, за логопедични кабинети, за ресурсни кабинети и специализирани кабинети.

4.3.7. Осигуряване на достъп за обслужване на деца и ученици с увреждания в останалите помещения (библиотеки, административни кабинети и други).

4.3.8. Организиране при необходимост на работни и игрови кътове за индивидуална работа или за работа на пода, както и кътове за почивка в класната стая или в стаята на групата, където заниманията и почивките се осигуряват с подкрепата на ресурсен учител или на помощник на учителя в помощ на децата и учениците със сензорно-интегративна дисфункция, комуникативни нарушения, разстройство от аутистичния спектър или други състояния, изискващи такава организация на пространството в класната стая в училището или в стаята на групата в детската градина.

4.3.9. Реализиране на проекти по Националните програми на МОН, насочени към осигуряване на съвременна образователна среда, достъпност и сигурност на средата

ОПЕРАТИВНА ЦЕЛ 5.

Подобряване на взаимодействието между участниците в образователния процес (деца и ученици, педагогически специалисти и родители) и между институциите за осигуряване на най-добрия интерес на детето и ученика.

Мярка 5.1. Взаимодействие с родителите.

5.1.1. Повишаване информираността на родителската общност за функциите на психолога, логопеда, рехабилитатора на слуха и говора при осъществяване на психосоциалната рехабилитация и рехабилитацията на комуникативните нарушения.

5.1.2. Информирание на родителите за възможностите и насочване на учениците със специални образователни потребности след VII и X клас за продължаване на образованието или за придобиване на професионална квалификация от Регионален екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности към Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование

5.1.3. Своевременно информиране на родителите на деца в риск от отпадане от образователната система и предприемане на мерки, консултиране със специалист и др.

5.1.4. Приобщаване на родителите към училищната общност чрез включването им в дейности на ниво училище.

5.1.5. Създаване на „Училище за родители“ в образователните институции, обучаващи деца и ученици със СОП, с цел консултиране, разяснителни кампании и обмяна на опит.

Мярка 5.2. Развитие на ефективни форми за работа с родителите на деца и ученици с обучителни трудности и със специални образователни потребности.

5.2.1. Осигуряване на подкрепяща среда за семействата и близките на децата със СОП - консултиране с психолози, логопеди, социални работници, тренинги и др.

5.2.2. Организиране срещи на родители със сходни проблеми за обмяна на опит и полезна информация.

5.2.3. Привличане и използване ресурса на родителите за обогатяване на възможностите за въздействие, социализация и развитие – включване в екипи, извънкласни форми и групи, интелектуален, финансов, емоционален ресурс и т.н.

5.2.4. Прилагане на разнообразни и ефективни подходи за информиране на родителите за възможностите за обща подкрепа за личностно развитие и тяхната роля в процеса.

5.2.5. Провеждане на срещи с родителите/настойниците на децата и учениците с екипа за подкрепа за личностно развитие, с оглед предоставяне на актуална информация за състоянието на ученика, включително актуални медицински документи при наличие на такива, както и други документи с цел извършване на обективна оценка на образователните потребности от екипа от специалисти.

5.2.6. Въвеждане на практиката за назначаване на помощник на учителя/социален работник в училищата и детските градини, който да изпълнява функцията на медиатор между семейството, обкръжението на детето/ученика и образователната институция.

5.2.7. Информирание на родителите за възможностите за продължаване на образованието или за придобиване на професионална квалификация на учениците със СОП след VII и X клас и съвместен избор на най-благоприятна възможност за образование.

5.2.8. Определяне на ден в месеца за организиране на „Отворени врати в ДГ/училище“ за посещение на родители;

5.2.9. Повишаване информираността на родителите относно затрудненията в образователния процес на техните деца и възможностите за преодоляването им (консултации, допълнително обучение, форми за извънкласни и извънучилищни дейности).

5.2.10. Работа с родителите и настойниците, които възпрепятстват децата редовно да посещават детска градина и училище.

5.2.11. Осигуряване на адекватна и достатъчна информация за родителите за процеса на приобщаващото образование на институционалните сайтове.

5.2.12. Осигуряване на психологическа подкрепа и професионална помощ на родителите на деца с проблеми в развитието от Група за родителско консултиране към РЦПППО - Шумен

Мярка 5.3. Работа с родителите на деца и ученици с изявени дарби.

5.3.1. Консултиране на родителите на деца с изявени дарби и насочване към специалисти за развитие на детето.

5.3.2. Разяснителни и информационни кампании за предлаганите услуги за деца с изявени дарби, специалисти в различните сфери на развитие и общински програми и мерки за стимулиране на деца с изявени дарби.

Мярка 5.4. Подобряване на координацията и сътрудничеството между институции по отношение на работата с децата в риск и деца, жертви на насилие:

5.4.1. Прилагане на Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция.

5.4.2. Прилагане на Механизма за противодействие на училищния тормоз между децата и учениците в училище.

5.4.3. Съвместни дейности на институциите в системата на предучилищното и училищното образование с ОЗД и Местните комисии за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни (МКБППМН) в подкрепа на деца с рисково поведение и жертви на насилие (периодични срещи, планове за действие, годишни анализи).

5.4.4. Провеждане на срещи-разговори в училищата, с участието на ученици и представители на МВР, ОЗД, МКБППМН.

5.4.5. Образователни програми и кампании в училище и/или в рамките на ЦОП и/или МКБППМН за превенция на рисково поведение (агресия; насилие; отклоняващо се и рисково поведение на деца и ученици).

Мярка 5.5. Взаимодействия между участниците в образованието и институциите по отношение на отпадането от училище и обединяване на усилията за връщане в образованието на отпаднали ученици

5.5.1. Ангажиране с конкретни мерки на обществените съвети, ученическите съвети, ученици и родители-доброволци в дейности, насочени към приобщаването на ученици в риск, ученици в неравностойно положение и подпомагането им да намерят и заемат своето място в училищния живот и в обществото.

5.5.2. Развитие на целодневна организация на учебния процес, като инструмент за превенция на отпадане от училище, за осигуряване на специализирана помощ при подготовката, за развиване на таланти и удовлетворяване на потребности и интереси.

5.5.3. Сътрудничество с библиотеките, мерки за повишаване на грамотността в полза на предотвратяване на обучителните трудности и отпадане.

Мярка 5.6. Междуинституционално сътрудничество и координация.

5.6.1. Повишаване ефективността на комуникацията между детски градини, училища, Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващо образование, РУО, община и всички останали участници в процеса на образование.

5.6.2. Координация и съгласуваност на действията на ръководствата на детските градини и училищата и Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование с цел обезпечаване на специалисти за оценка на индивидуалните потребности на децата и учениците със специални образователни потребности.

5.6.3. Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващо образование–Шумен събира, анализира и обобщава информация, свързана с процеса на приобщаващото образование; формира база-данни за специалистите, които предоставят допълнителна подкрепа в област Шумен.

5.6.4. Регионалното управление на образованието, след приключване на учебната година, предоставя обобщена информация за състоянието на процеса на приобщаващото образование на областния управител и органите на местното самоуправление/общините.

ОПЕРАТИВНА ЦЕЛ 6.

Подобряване на сътрудничеството с НПО и гражданското общество за осигуряване на обществената информираност и съпричастност към целите на приобщаващото образование.

Мярка 6.1. Дейности, насочени към местната общественост, за преодоляване на непознаването и предрасъдъците, за повишаване на информираността и чувствителността към децата и учениците със специални образователни потребности.

6.1.1. Провеждане на разяснителни кампании, чрез които да се даде яснота за начина, по който протича процеса на приобщаване, неговият смисъл и ефект за всички деца. В основата на кампаниите да стои идеята, че всяко дете със специални нужди има реалните възможности да води един пълноценен и сравнително независим живот, стига да бъде подкрепено своевременно и да му бъде предоставена тази възможност.

6.1.2. Организиране на срещи с родителите в детските градини и училищата на територията на общината. Целта на срещите е родителите на деца без специални образователни потребности да разберат, че децата с увреждания не представляват опасност за останалите деца и ученици, че всички деца могат да учат и че няма „необучаеми“ деца.

6.1.3. Работа с родителските общности за преодоляване на негативни стереотипи и дискриминационни нагласи спрямо различните етноси и децата с увреждания.

6.1.4. Промяна на нагласите в училищата и детските градини, в които да възприемат индивидуалните различия между децата като източник на богатство и разнообразие, а не като проблем.

6.1.5. Организиране на благотворителни акции в подкрепа на децата в неравностойно положение.

Мярка 6.2. Дейности за осигуряване на достъп до информация за правата и задълженията на децата и учениците, за предлаганите дейности и програми за обучение в институциите в системата на предучилищното и училищното образование и представянето им в достъпен формат като част от условията за равен достъп до образование.

6.2.1. Организиране на кампании за информиране на семействата на деца с увреждания за правата, задължения и възможностите за ранно включване на децата в образователната система.

6.2.2. Информационни материали и кампании за разясняване на възможностите на разнообразните форми на обучение.

6.2.3. Подобряване на информираността на семействата относно организацията и необходимите документи за образованието на децата при напускане на страната и завръщане от чужбина.

Мярка 6.3. Провеждане на информационни кампании за привличане на млади хора със средно и висше образование от етническите малцинства за работа с деца в риск от отпадане или отпаднали от образователната система.

6.4.1. Осигуряване на траен процес на промяна на обществените нагласи в подкрепа на приобщаващото образование чрез разяснителни кампании сред родителската общност.

6.4.2. Провеждане на кампании и регионални инициативи по въпросите на приобщаващото образование в сътрудничество с НПО.

6.4.3. Съдействие за включването и участието на родителите и педагогическите специалисти в дискусии по въпросите на приобщаващото образование.

6.4.4. Развиване на разнообразни форми на сътрудничество с институции, с физически и юридически лица с нестопанска цел за подпомагане процеса на приобщаване на децата и учениците.

IV. СИСТЕМА ЗА ОЦЕНКА. ИНДИКАТОРИ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ

С оглед измерване напредъка по изпълнението на настоящата Общинска стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Върбица (2017-2019 г.) е изградена система от индикатори към всяка специфична цел във всяко приоритетно направление.

Постигането на приоритетите и мерките на общинската стратегия за подкрепа на личностното развитие ще се следи чрез следните индикатори:

- Брой нововъзникнали институции;
- Брой преобразувани институции;
- Брой детски градини и училища, които самостоятелно организират и обезпечават ресурсното подпомагане на децата и учениците;
- Брой деца/ученици със СОП, на които е предоставена допълнителна подкрепа;
- Брой педагогически специалисти, участвали в обучения за развитие на професионалните компетенции за предоставяне на обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие;
- Брой институции с подобрене на материалната база – нови елементи, достъпна архитектура, разкрити кабинети и др.;

- Брой детски градини и училища, в които работят педагогически съветници, психолози, логопеди и др. специалисти;
- Брой дейности в училищата и детските градини за ранно оценяване на потребностите и превенция на обучителните затруднения;
- Брой педагогически и психологически консултации за преодоляване на трудности в обучението, процеса на учене и комуникацията в учебна среда, включително брой срещи с родители;
- Брой училища и детски градини с подобро информационно и библиотечно обслужване;
- Брой училища с обновени компютърни кабинети и учебно-техническото оборудване;
- Брой инициативи в областта на здравното образование и здравословен начин на живот;
- Брой училища и детски градини с организирани занимания по интереси и брой включени деца;
- Брой деца и ученици включени в обучителни, творчески, възпитателни, спортни и туристически дейности през ваканциите;
- Брой реализирани проекти;
- Брой разработени индивидуални учебни планове и индивидуални учебни програми за ученици със СОП;
- Брой училища с изградени сензорни помещения и внедряване на компютърни програми за работа с ученици със СОП и от аутистичен спектър;
- Брой училища и детски градини с новоизградена достъпна архитектурна и физическа среда;
- Брой случаи, в които е имало прилагане на Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция;
- Брой награди – 1,2,3 място на общински, областни, национални и международни конкурси, олимпиади, състезания, турнири и др.;
- Брой отпуснати стипендии и еднократно финансово и материално стимулиране;
- Брой проведени кампании и дейности по превенция употребата на наркотични вещества;
- Брой инициативи в областта на науката, изкуствата и спорта на ниво детска градина/училище, община, област;
- Брой обучения и занимания за деца и ученици, свързани с гражданското и здравното образование, доброволчество, придобиване на умения за лидерство и др.
- Брой индивидуални консултации за подобряване на мотивацията на учениците за учене и професионална реализация;
- Брой дискусии с ученици и родители по теми, свързани с избора на образование, професия и работа;
- Брой тренинги с ученици за формиране на умения за вземане на решения и търсене на работа;
- Брой проведени обучения, ориентирани към работата в подкрепа за личностното развитие на децата и учениците;
- Брой проведени форуми в областта на подкрепата за личностното развитие на децата и учениците – на общинско и областно ниво.

V. ФИНАНСОВ РЕСУРС

Общинската стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Върбица (2017-2019 г.) има условна финансова рамка, тъй като няма да управлява пряко ресурси. Тя очертава единствено основните източници на финансиране:

- Делегирани бюджети на училищата;
- Бюджети на Министерство на образованието и науката, Министерство на културата, Министерство на здравеопазването, Министерство на младежта и спорта;
- Фондове на ЕС – Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж”, Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” и други;
- Частно финансиране, дарения.

VI. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Включването на подкрепата за личностно развитие като нов компонент в закона отваря пътя за трансформация на образователната среда и за организиране на всички нейни елементи, обединяване на ресурсите, изграждане на позитивен психологически климат на приемане на различията, емоционално благополучие и успех на всеки.

Подкрепата извежда на преден план динамичният аспект на обучителните отношения между ученика и учителя и отношенията между учениците, учителите, родителите, специалистите и другия персонал, при който всеки един участва в процеса на разкриване и развитие на индивидуалния потенциал и приобщаване.

Успехът на този процес минава през преместване центъра на приобщаващото образование в детската градина и в училище, през овластяване на образователните институции и на тяхното лидерство, през превръщането на детската градина и училището в общност от професионалисти, които имат и знанията и уменията как да бъдат полезни на децата, които работят в отношения на доверие, в екип, с участието на родителите и най-вече с участието на самите деца.

Качественото образование предполага непрекъснато надграждане на знания и умения с оглед максимално развитие на потенциала на всяко дете и възможност за пълноценна социална реализация. От една страна, образованието трябва да позволи да се развие заложеното у всяко дете. То трябва да насърчава проявлението и максималното развитие на способностите на детето, както в процеса на обучение (натрупване на знания и формиране на умения), така и в процеса на възпитание (развитие на личността). От друга страна, системата на

предучилищното и училищното образование трябва да създава условия за добра социална реализация, както в професионален, така и в личностен план. Детето трябва да може да реализира в максимална степен своите житейски планове, като зачита правилата и не накърнява правото на другите да реализират своите житейски планове.

Равният достъп до качествено образование означава осигуряване на достъп на всички деца до съизмеримо по качество образование. За целта трябва да се осигури възможността децата и учениците да посещават училища и детски градини със съвременна материално-техническа база и с квалифицирани учители, където те да получават образование, съответстващо на потребностите на съвременния живот.